

от нас, системе приходится постоянно перестраиваться и включать в себя новые компоненты, соответствующие современной информационной эпохе.

По нашему мнению, сейчас имеется множество возможностей реализовать этнопедагогический подход в воспитании. Ресурсы, затраченные на формирование патриотизма и здоровой, позитивной молодёжи, скажутся на всеобщих показателях эффективности в различных сферах жизнедеятельности. Как известно, человек – это главный деятельностный компонент любой сложившейся системы взаимоотношений. Если его воспитание изначально развилось в отрицательном направлении по причине семьи, среды либо чего-то другого, то мы не можем говорить о благоприятных прогнозируемых результатах его деятельности и ценности для нации.

Мы считаем, что народная педагогика – это ключ к созданию совершенного представителя истинной белорусской культуры со всем комплексом традиционных ценностей и инструментов для создания атмосферы прогресса и благоденствия вокруг себя.

Список использованных источников:

1. Болбас, В.С. Этычная педагогіка беларусаў / В.С. Болбас. – Мн.: Бел. навука, 2004. – 175 с.
2. Дубянецкі, Э.С. Беларускі нацыянальны характар: спроба даследавання / Э.С.Дубянецкі // АiВ. – 1995. – № 5. – С. 29.
3. Ильенков, Э.В. Идеальное и идеал / Философия и культура / Э.В. Ильенков. – М.: Политиздат, 1991. – 464 с. – (Мыслители XX века). – С.203-274.
4. Калашников, М.Ф. Идеал и его роль в формировании мировоззрения учащейся молодежи / М.Ф. Калашников / Философия и педагогика: пробл. взаимосвязи. Сборник научн. трудов. – Свердловск, 1988. – С.87-94.
5. Конан, У.М. Ля вытокаў самапазнання: станаўленне духоўных каштоўнасцей у святле фальклору / У.М. Конан. – Мн.: “Маст. літаратура”, 1989. – 238 с.
6. Майхровіч, А.С. Ля вытокаў нацыянальнага адраджэння / А.С. Майхровіч // Мысліцелі і асветнікі Беларусі. X – XIX ст.ст. Энцыкл. даведнік / Гал. рэд. Б.І. Сачанка. – Мн.: БелЭн, 1995. – 671 с. – С. 647–654.
7. Энцыклапедыя гісторыі Беларусі. У 6 т. Т.5. М – Пуд / Г.П. Пашкоў (гал. рэд.) і інш. – Мн.: БелЭн, 1999. – 594 с.
8. Ракава, Л.В. Традыцыі сямейнага выхавання ў беларускай вёсцы / Л.В. Ракава. – Мн.: Ураджай, 2000. – 111 с.
9. Дрозд, Д. З гонарам да вянца, са славаю да канца: Сямейнае выхаванне ў нашых продкаў / Д. Дрозд // АiВ. Асновы мастацтва. – 1998. – №3. – С.78-86.
10. Беларускія прыказкі, прымаўкі, фразеалагізмы / Склаў Ф. Янкоўскі. – 3-е выд. – Мн.: Навука і тэхніка, 1992. – 491 с.

УДК 378.13:37.013.8:304.4:008

ПОЛІКУЛЬТУРНАЯ ПАДРЫХТОўКА БУДУЧЫХ СПЕЦЫЯЛІСТАў САЦЫЯЛЬНАЙ СФЕРЫ (на прыкладзе факультатыўнай дысцыпліны “Этнапедагагічныя асновы прафесійнай дзейнасці”)

А.Л. Міхайлава, С.І. Міхайлаў
Віцебск, ВДУ імя П.М. Маішэрава
(e-mail: elena-mikhaylova@rambler.ru)

Аннотация. В статье обоснована необходимость активизации поликультурной подготовки будущих специалистов социальной сферы. А также представлена факультативная дисциплина «Этнопедагогические основы профессиональной деятельности» как один из вариантов поликультурной подготовки будущих специалистов социальной сферы.

Ключевые слова: диалог культур; поликультурная подготовка; поликультурная среда; этничность; этнопедагогическая подготовленность.

A.L. Mikhailova, S.I. Mikhailov
POLYCULTURAL TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS IN THE SOCIAL SPHERE
(on the example of the optional discipline
“Ethnopedagogical fundamentals of professional activity”)
Vitebsk, Vitebsk State University named after P.M. Masherov

Summary. The article substantiates the need to activate the multicultural training of future specialists in the social sphere. And also the optional discipline “Ethnopedagogical foundations of professional activity” is presented as one of the options for the multicultural training of future specialists in the social sphere.

Key words: dialogue of cultures; multicultural training; multicultural environment; ethnicity; ethnopedagogical readiness.

Культурная разнастайнасць сучаснай нацыі павялічваецца, і народы, этнічныя групы, што ў яе ўваходзяць, імкнуцца знайсці і выкарыстоўваць прававыя, палітычныя, этнапедагагічныя сродкі для захавання і развіцця ўласнай цэласнасці і культурнай унікальнасці, бо кожны народ, кожная з этнічных груп вызначаецца пэўнымі спецыфічнымі характарыстыкамі, асаблівай самасвядомасцю. Таму для паспяховага функцыянавання ва ўмовах полікультурнага асяроддзя неабходнай умовай з’яўляецца спазнанне яго этнакультурнага складу і спецыфікі для эфектыўных зносін у межах дыялогу культур, а ў нашым выпадку і эфектыўнай прафесійнай дзейнасці спецыялістаў сацыяльнай сферы.

Ва ўмовах полікультурнага соцыуму зносіны паміж людзьмі як носбітамі этнакультурных звычаяў і традыцый адбываюцца, перш за ўсё, на аснове дыялогу культур – сукупнасці непасрэдных адносін, сувязей, што складваюцца паміж прадстаўнікамі розных культур на асобасным і этнічным узроўнях. Асобасны ўзровень дыялогу культур звязаны з фарміраваннем або трансфармацыяй асобы пад уздзеяннем “знешніх” у адносінах да яго звыклага культурнага асяроддзя, культурных традыцый. Этнічны ўзровень дыялогу культур характарызуецца зносінамі паміж рознымі лакальнымі сацыяльнымі супольнасцямі пэўнага полікультурнага соцыуму. Дадзеныя абставіны вымагаюць неабходнасць стварэння курсаў па полікультурнай падрыхтоўцы, што дапамогуць студэнтам арганізоўваць асабістую, сацыяльную і прафесійную камунікацыю з прадстаўнікамі іншай культуры.

Так, мэта артыкула – прадставіць факультатыўную дысцыпліну як адзін з варыянтаў полікультурнай падрыхтоўкі будучых спецыялістаў сацыяльнай сферы.

Матэрыял і метады. У якасці матэрыялу выступілі працы такіх вядомых расійскіх вучоных па праблеме полікультурнай падрыхтоўкі, як В.І. Казаранкава, Т.Б. Казаранкавай і Э.М. Рангелавай [1; 2; 3]. Падчас працы над артыкулам быў выкарыстаны метады параўнальна-супастаўляльнага аналізу, мадэлявання, прагназавання вынікаў.

Вынікі і іх абмеркаванне. Праблема полікультурнай падрыхтоўкі студэнтаў вымагае разгляду паняццяў “полікультурнае асяроддзе”, “полікультурны соцыум”.

Полікультурнае асяроддзе – гэта сацыяльная прастора, у якой адбываецца агульны працэс развіцця грамадства, функцыянавання і развіцця культур ва ўсіх іх праявах. Зараз адбываецца актыўная распрацоўка навукова-тэарэтычных асноў развіцця полікультурнага асяроддзя і полікультурнага выхавання, сутнасць якога заключаецца ў стварэнні ўмоў па фарміраванні ў асобы гатоўнасці да паспяховай жыццядзейнасці ў шматкультурным атачэнні.

Мы лічым, што полікультурнае асяроддзе ВНУ можа разглядацца з розных пунктаў гледжання. Калі зыходзіць з магчымасцей рэалізацыі культурна-адукацыйных паслуг, то варта гаварыць пра полікультурнае асяроддзе ВНУ як пра фарміруемую полікультурную (мультикультурную) прастору (што ўключае працэс і вынік

культуратворчасці ўдзельнікаў яе пераўтварэння), якая стварае своеасаблівы фон для шматвектарнага культурнага спажывання студэнтамі і выкладчыкамі, а значыць, для прафесійнага росту будучага спецыяліста, фарміравання прафесійнай кампетэнтнасці, якая прадугледжвае наяўнасць асобаснай і прафесійнай культуры.

У якасці высновы да разумення полікультурнага асяроддзя ВНУ магчыма таксама мець на ўвазе рэаліі сучаснага свету: патрэбнасць адаптацыі асобы ў полікультурным соцыуме. Глобалізацыя ўсіх сфер жыццядзейнасці чалавека, у тым ліку і ў сферы адукацыі, міжнародная акадэмічная мабільнасць актуалізавалі патрэбнасць бачання полікультурнага асяроддзя ВНУ як культурастваральнай прасторы, якая, з аднаго боку, забяспечвае ўзаемадзеянне прадстаўнікоў розных этнічных груп, і, з другога боку, дазваляе сфарміраваць талерантныя адносіны да прадстаўнікоў розных этнічных груп і культур і здольнасць адаптацыі да ўмоў жыцця і працы ў зменлівым соцыуме ў адпаведнасці са спецыфікай будучай прафесійнай дзейнасці.

Этнапедагагічнае мадэляванне прафесійнай падрыхтоўкі будучых спецыялістаў падразумявае не толькі ўлік спецыфічнага адукацыйнага кантэнтнага пэўнай вышэйшай навучальнай установы, але і полікультурнай прасторы, арыентаванай на супрацоўніцтва розных культур, іх дыялог, развіццё талерантнасці, асабістай ініцыятывы і добразычлівасці ва ўзаемаадносінах.

Этнапедагагічная падрыхтаванасць студэнта-выпускніка да будучай прафесіі як адзін з параметраў дыягнаставання з'яўляецца інтэгральным утварэннем, якое, па-першае, падкрэслівае грамадскую, этнасацыяльную прыналежнасць студэнта да пэўнага народу, народнасці або нацыі (ментальнасць студэнта), па-другое, паказвае актыўны ўплыў на асяроддзе студэнта, уклад жыцця, на якасныя характарыстыкі яго як будучага спецыяліста (этнасацыяльны вопыт сям'і і асяроддзя студэнта, яго самога), па-трэцяе, падразумявае наяўнасць рэшткавага ўзроўню этнапедагагічных ведаў, значных у будучай прафесійнай дзейнасці.

Вучэбная праграма факультатыўнай дысцыпліны «Этнапедагагічныя асновы прафесійнай дзейнасці», распрацаваная на падставе вучэбнага плана ўстановы вышэйшай адукацыі па спецыяльнасцях «Сацыяльная педагогіка» і «Сацыяльная работа (па напрамках)», адносіцца да цыклу факультатыўных дысцыплін установы вышэйшай адукацыі.

Актуальнасць падрыхтоўкі студэнтаў да прафесійнай сацыяльна-педагагічнай дзейнасці абумоўлена тым, што ў цяперашні час практыка прафесійнай дзейнасці спецыяліста сацыяльнай сферы ў Рэспубліцы Беларусь развіваецца хуткімі тэмпамі ў напрамку міжкультурнай інтэграцыі і ахопу сацыяльнымі і адукацыйнымі паслугамі грамадзян іншай нацыянальнасці, іншай культуры. Гэта патрабуе ад спецыяліста не толькі ведаў асаблівасцей этнічнай культуры, веравызнання, менталітэту сваіх кліентаў, але і ўменняў іх улічваць ў працэсе ўзаемадзеяння з кліентамі сацыяльных службаў (у сацыяльнай рабоце), з суб'ектамі адукацыйнага працэсу (у сацыяльнай педагогіцы), з супрацоўнікамі, з прадстаўнікамі зацікаўленых арганізацый / устаноў, знаходзіць агульную мову і паспяхова камунікаваць пры вырашэнні пытанняў і праблем прафесійнага плана. Паспяховая камунікацыя і распазнаванне ментальных асаблівасцей прадстаўніка іншай культуры, іншай нацыянальнасці немагчыма без наяўнасці этнічнасці самога спецыяліста сацыяльнай сферы, паколькі ён сам павінен быць у поўным сэнсе слова прадстаўніком сваёй нацыянальнасці, носьбітам сваёй культуры, чалавекам са сфарміраваным менталітэтам. Факультатыўны курс прадугледжвае фарміраванне шэрагу этнапедагагічных кампетэнцый, якія дазваляюць паспяхова арганізоўваць прафесійную дзейнасць з кліентамі і суб'ектамі адукацыйнага працэсу, якія дапаўняюць сацыяльна-асобасныя і некаторыя прафесійныя кампетэнцыі.

Мэта факультатыўнай дысцыпліны прадугледжвае фарміраванне ў студэнтаў тэарэтычных і прыкладных ведаў аб асновах этнапедагагікі, працэсе этнапедагагізацыі прафесійнага асяроддзя; развіццё сацыяльна-асобасных, прафесійных і этнапедагагічных

компетэнцый, якія спрыяюць паспяховай прафесійнай дзейнасці ў полікультурным соцыуме рэгіёна, якія дазваляюць аказваць істотную сацыяльную (сацыяльна-педагагічную) падтрымку і дапамогу тым, хто ў ёй мае патрэбу.

Задачы факультатыўнай дысцыпліны:

- сфарміраваць у студэнтаў веды аб этнапедагагізацыі прафесійнага асяроддзя спецыяліста сацыяльнай сферы як працэсе і выніку;
- раскрыць спецыфіку прафесійнай дзейнасці з прадстаўнікамі іншай культуры, іншай нацыянальнасці;
- сфарміраваць веды і ўменні ў галіне выкарыстання сродкаў і метадаў этнапедагагікі ў прафесійнай дзейнасці;
- сфарміраваць прафесійна-асобасныя і этнапедагагічныя кампетэнцыі, значныя для спецыяліста сацыяльнай сферы;
- спрыяць прафесійна-асобаснаму, этнакультурнаму развіццю студэнта.

Вучэбная праграма факультатыўнай дысцыпліны «Этнапедагагічныя асновы прафесійнай дзейнасці» ўключае 2 модуля: «Этнапедагагізацыя сацыяльнай і адукацыйнай прасторы: тэарэтычны і прыкладны аспект» і «Этнапедагагізацыя прафесійнай дзейнасці спецыяліста сацыяльнай сферы ў полікультурнай прасторы». Агульная колькасць гадзін, якія адводзяцца на вывучэнне дысцыпліны – 66 гадзін (аўдыторных – 40 гадзін, з іх 4 гадзіны лекцый, 36 гадзін практычных заняткаў на дзённай форме атрымання адукацыі).

Падчас заняткаў са студэнтамі мы разглядаем такія тэмы, як:

- «Этнапедагагічныя асновы аказання сацыяльных і адукацыйных паслуг у полікультурным соцыуме» (вызначаем сутнасць талерантнасці як адно з вядучых якасцей спецыяліста сацыяльнай сферы, характарызуем складнікі стаўлення да прадстаўнікоў іншых нацыянальнасцей і культур, адзначаем вербальныя і невербальныя сродкі, што адлюстроўваюць ментальныя асаблівасці кліента, разглядаем ментальнасць як «візітную картку» чалавека, развіваем уменне распазнаваць ментальныя асаблівасці кліента ў працэсе камунікацыі: ўважлівасць спецыяліста, уменне фармуляваць і задаваць пытанні-«індыкатары», развіваем здольнасці пабудовы алгарытму гутаркі, якая вызначае асаблівасці ментальнасці кліента);

- «Этнічнасць будучых спецыялістаў сацыяльнай сферы і яе развіццё» (вызначаем сутнасць паняцця «этнічнасць», гісторыю яго ўзнікнення і развіцця, вызначаем сутнасныя характарыстыкі паказчыкаў этнічнасці асобы: успрыманне сябе як прадстаўніка пэўнай этнічнай групы; наяўнасць пераемнай сувязі паміж пакаленнямі сваякоў; веданне і выкарыстанне этнапедагагічных сродкаў выхавання ў працэсе жыццядзейнасці; патрыятычнасць (яе індыкатары), вызначэнне накірунку выхавання ў адпаведнасці са звычаямі і традыцыямі свайго народа / этнічнай групы);

- «Этнакультурныя асаблівасці прадстаўнікоў шэрагу нацыянальнасцей і этнічных груп (напрыклад, славянскіх народаў, народаў Закаўказзя і Сярэдняй Азіі, народаў Заходняй Еўропы, Усходняй Азіі, афрыканскага кантынента), іх улік ва ўмовах прафесійнай камунікацыі і аказанні сацыяльных паслуг» (вызначэнне адметнасці, спецыфікі сямейнага і грамадскага выхавання асобы, агульных і адметных рыс народна-педагагічных ідэй, этнакультурных асаблівасцей, вербальных і невербальных сродкаў, якія адлюстроўваюць ментальныя асаблівасці кліента-прадстаўніка кожнага з названых народаў).

Такім чынам, факультатыўная дысцыпліна дапамагае студэнтам:

- у *засваенні* тэарэтыка-метадалагічных асноў этнапедагагікі, зместу працэса этнапедагагізацыі прафесійнага асяроддзя і яго выніку, кампанента этнапедагагічнай мадэлі прафесійнай падрыхтоўкі будучых спецыялістаў сацыяльнай сферы і іх зместу;
- у *развіцці* ўменняў распазнаваць ментальныя асаблівасці прадстаўнікоў іншай культуры, ажыццяўляць сацыяльна-педагагічную дзейнасць з улікам асаблівасцей

этнічнай культуры, менталітэту, выкарыстоўваць у прафесійнай дзейнасці сродкі і метады этнапедагогікі;

- у развіцці ўласнай этнічнасці – праз практыку выкарыстання вучэбнага і метадычнага забеспячэння этнапедагагічнай мадэлі прафесійнай падрыхтоўкі будучых спецыялістаў сацыяльнай сферы;

- у авалоданні метадамі і сродкамі этнапедагогікі, уменнем распазнаваць ментальныя асаблівасці спажывацка паслуг і падладжвацца пад іх у сваёй прафесійнай дзейнасці.

Спіс выкарыстаных крыніц:

1. Казаренков, В.И. Целостность университетской подготовки специалиста / В.И. Казаренков // Вестник Российского университета дружбы народов. Серия : Психология и педагогика. – 2009. – №2. – С. 73-77.

2. Казаренков, В.И., Казаренкова, Т.Б. Формирование толерантности у будущих менеджеров в системе университетского образования / В.И. Казаренков, Т.Б. Казаренкова // *Etyketa czy drogowskaz? Rola stereotypow w przestrzeniach edukacyjnej roznorodnosci.* – Olsztyn : UWM, 2013. – S. 422-436.

3. Казаренков, В.И., Рангелова, Э.М., Казаренкова, Т.Б. Роль педагога в формировании у студентов опыта межкультурного взаимодействия / В.И. Казаренков, Э.М. Рангелова, Т.Б. Казаренкова // Вестник Российского университета дружбы народов. Серия : Психология и педагогика. – 2014. – №2. – С.5-12.

УДК 37.013.83

ЭТНОСОЦИАЛЬНЫЙ КОМПОНЕНТ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТА СОЦИАЛЬНОЙ СФЕРЫ В ПОЛИКУЛЬТУРНОМ МИРЕ

С.Г. Туболец

Витебск, ВГУ имени П.М. Машерова

(e-mail: tuboletssg@gmail.ru)

Аннотация. Данная статья раскрывает сущность этносоциального компонента подготовки будущего специалиста социальной сферы в поликультурном мире. Показаны результаты проведённого опроса, направленного на изучение представлений о признаках родства с собственным (белорусским) народом студентов, которые обучаются на специальности «Социальная педагогика».

Ключевые слова: этносоциальный компонент, поликультурное воспитание, поликультурность, специалист социальной сферы, этничность.

S.G. Tubolets

ETHNOSOCIAL COMPONENT OF TRAINING SOCIAL SPHERE SPECIALIST IN THE POLYCULTURAL WORLD

Vitebsk, Vitebsk State University named after P.M. Masharov

Summary. This article reveals the essence of the ethnosocial component of the training of a future specialist in the social sphere in a multicultural world. The results of the survey aimed at studying the ideas about the signs of kinship with their own (Belarusian) people of students who study in the specialty «Social Pedagogy» are shown.

Keywords: ethnosocial component, multicultural education, multiculturalism, social sphere specialist, ethnicity.

В условиях современного мира наблюдается рост контактов между представителями разных народов. Процессы глобализации, связанные с массовой миграцией населения, возможностью получения образования учебных заведениях различных стран мира, доступность путешествий и информационных технологий, высокий уровень